

ВІДГУК

офіційного опонента

кандидата економічних наук

Полякової Юлії Володимирівни

на дисертацію Вакуленко Євгенії Володимирівни на тему

“Фінансові механізми інноваційної діяльності транснаціональних корпорацій”,

поданої на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини

Актуальність теми дослідження

У сучасному світовому господарстві транснаціональні корпорації починають відігравати вагомий роль у його формуванні, оскільки останні впливають не лише на структуру ринків різних рівнів, а й на геополітичну та гео економічну ситуацію. Одночасно має місце зростання інтернаціоналізації інноваційного процесу та загострення конкуренції технологій, і використання інноваційних знань перетворюється в умову ділового успіху.

На сьогодні транснаціональні корпорації досягли рівня потужних гравців глобального світового ринку, і їх вплив на процеси фінансування інноваційних проектів стрімко посилюється, адже саме ТНК є найбільшим світовим лідером фінансування та впровадження інновацій.

Інновації виступають тією рушійною силою, що виводить у категорію лідерів як окремі глобальні компанії, так і національні економіки провідних країн світу. Поширення експансії ТНК серед іншого характеризується активізацією процесів інтернаціоналізації виробництва та глобального менеджменту, що в свою чергу сприяють розповсюдженню діяльності окремих корпорацій за межі країни базування, поширюють значний неоднозначний вплив на національну економіку приймаючих країн. Вибір механізмів фінансування інноваційних процесів залежить від різноманітних факторів і є важливим завданням при розробці стратегії і тактики менеджменту корпорацій.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і повнота викладу в публікаціях

Дисертаційне дослідження Вакуленко Євгенії Володимирівни характеризується логічною структурою, чіткістю та послідовністю викладення матеріалу. В першому розділі послідовно розглянуто теоретичні засади транснаціоналізації, що призвели до утворення транснаціональних корпорацій; досліджено процес інвестування в інновації, що логічно пов'язано із завершальним етапом теоретичного дослідження фінансових механізмів, задіяних в процесі фінансування інноваційних розробок. Також обґрунтовано доведено, що фінансові механізми у своїй сукупності та взаємодії утворюють систему фінансування інноваційної діяльності.

Наступний розділ є обґрунтованим продовженням практичного застосування окремих фінансових механізмів, що застосовуються ТНК в процесі фінансування інновацій, таких як: трансфертне ціноутворення, стратегія поглинань та злиттів, утворення стратегічних альянсів, венчурне фінансування, використання коштів національних інноваційних фондів. Мотивація та інтереси ТНК диктують певні умови, які мають бути дотримані приймаючою країною, щоб бути привабливим об'єктом для залучення не просто інвестицій, а саме інвестицій інноваційного характеру, які дають потужний поштовх для розвитку національної економіки.

Висновки та рекомендації, отримані дисертанткою, створені на базі досліджень широкого статистичного матеріалу з використанням репрезентативної вибірки за окремими фінансовими показниками, що характеризують діяльність транснаціональних компаній та приймаюче середовище країни – реципієнта. Достатньо широко використано теоретичні напрацювання вітчизняної та зарубіжної наукової думки в обраній тематиці дослідження. Отримані результати за своєю сутністю є достовірними і можуть бути використанні для проведення подальших наукових досліджень.

Автор продемонструвала володіння науковими методами дослідження, такими як класифікація та систематизація, історико-логічний, аналіз та синтез, кількісний та якісний структурний аналіз процесів та явищ, економіко-математичне моделювання та узагальнення. Достатньо цікавою є побудова когнітивної моделі привабливості середовища приймаючої країни з позиції інноваційно орієнтованих ТНК, яка дозволяє оцінити перспективи розвитку економіки України за трьома базовими сценаріями.

Матеріали дисертаційного дослідження достатньо повно висвітлені у наукових фахових виданнях, у тому числі у 2 іноземних публікаціях, 2 монографіях, 8 публікаціях в інших виданнях та пройшли апробацію на 7 наукових конференціях, у тому числі міжнародних.

Загалом дисертаційне дослідження Вакуленко Євгенії Володимирівни є завершеною науковою працею та містить науково обґрунтовані результати.

Наукове значення та новизна дисертаційного дослідження

Рецензована дисертаційна робота характеризується науковою новизною та нестандартним авторським підходом до висвітлення проблематики дослідження.

Найбільш вагомими теоретичними та практичними результатами в дисертації, на нашу думку, є наступні положення та висновки:

1) виявлення факторів та новітніх тенденцій фінансування інновацій транснаціональними корпораціями у системі нарощування їх глобальної конкурентоспроможності (п. 1.2);

2) обґрунтування створення системи комплексного фінансового забезпечення науково-дослідницьких та дослідно-конструкторських робіт, що впроваджуються ТНК в процесі інноваційної діяльності (п. 1.3);

3) удосконалення трактування категорії “фінансові механізми інноваційної діяльності транснаціональних корпорацій”, яка являє собою взаємопов’язану сукупність окремих фінансових механізмів, фінансових інструментів у сфері створення власних і використання залучених

фінансових потоків, покликаних забезпечити безперервний процес інноваційної діяльності в межах окремих проектів, що впроваджуються ТНК (п.1.3).

4) виявлення крос-культурних особливостей фінансування інноваційних проектів у провідних країнах та визначення на цій основі стратегічних напрямків і перспектив розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні (п. 2.1);

5) удосконалення кластерного підходу до фінансування інновацій ТНК за показником концентрації глобального потоку інвестицій (п. 2.1);

6) розробка системи комплексного фінансування інноваційної діяльності ТНК, яка включає базові ланки корпоративного фінансування; трансфертне ціноутворення у контексті забезпечення маржинального доходу на кожній стадії інноваційного процесу; корпоративні та незалежні венчурні фонди, які дозволяють знизити рівень оподаткування в інноваційній сфері, прискорити рух грошових потоків на всіх стадіях інноваційного процесу; національні інноваційні фонди, які використовують ТНК для фінансування інноваційних розробок, що мають пріоритетне значення для розвитку національних економік (пп. 2.1, 3.1);

7) розробка економіко-математичного та графічного варіантів когнітивної моделі привабливості інноваційно-інвестиційного середовища приймаючих країн, яка дозволяє виявити мотиваційні фактори інноваційної діяльності ТНК в цих країнах (пп. 2.3, 3.1).

8) розробка класифікації факторів інвестиційно-інноваційної привабливості середовища приймаючих країн з метою побудови когнітивної моделі, що дозволяє виявити щільність та пов'язаність між такими факторами, і може стати основою для прийняття управлінських рішень як на рівні менеджменту окремих ТНК, так і національних урядів країн-реципієнтів (п. 2.3);

9) побудова на основі запропонованої когнітивної моделі привабливості інвестиційно-інноваційного середовища приймаючої країни

сценаріїв розвитку економіки України на перспективу до 2020 року (інерційний, екстенсивний та інерційний), які дозволили, з одного боку, виявити позитивний вплив людського фактору та діючих патентів на розвиток науково-технологічної діяльності ТНК в Україні, а з іншого – вкрай негативну роль високого рівня корупції, що блокує будь-які економічні реформи, здатні забезпечити залучення інноваційно орієнтованих ТНК на ринок України (п. 3.1);

10) обґрунтування шляхів підвищення ефективності функціонування податкової системи України у контексті інноваційного розвитку національної економіки. Зокрема, визначено конкретні напрямки такого вдосконалення, які полягають у пільговому оподаткуванні високотехнологічних компаній; зниженні відрахувань до бюджетів різних рівнів на оплату праці фахівців, що зайняті в науково-дослідницькій та дослідно-конструкторській діяльності; спрощення процедур розмитнення імпорту високотехнологічного обладнання; запровадження додаткового спеціального податку на застаріле обладнання та використання застарілих технологій, особливо в енергетичній ресурсозберігаючій сфері; передбачення суттєвих преференцій для розвитку інформаційних технологій в бізнесі (п. 3.2).

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів дослідження

Використання в ході проведеного дослідження ретроспективних оглядів розвитку процесів глобалізації, транснаціоналізації та інноваційної діяльності надають більшої доказовості дисертаційному дослідженню в контексті теоретичного аналізу окремих норм та дефініцій. Дослідження мотивації поведінки ТНК при прийнятті рішень щодо обрання країни-реципієнта для впровадження інноваційних проектів послужило підставою для побудови когнітивної моделі привабливості інвестиційно-інноваційного середовища приймаючої країни, що в свою чергу дозволило виявити основний стримуючий фактор, без усунення якого неможливий розвиток інноваційно-орієнтованої національної економіки.

Отриманні результати дослідження можуть бути використані як методологічна база для розробки стратегій підвищення міжнародної конкурентоспроможності українських компаній на основі використання сучасних систем фінансування інноваційної діяльності провідних транснаціональних корпорацій.

Матеріали дисертаційного дослідження були використані на рівні органів державного управління, про що свідчать довідки Комітету Верховної Ради України з питань запобігання і протидії корупції (довідка № 291 – 1075 від 29.01.2015 р.); Комітету Верховної Ради України з питань фінансової політики і банківської діяльності (довідка № 03-25/15 від 27.01.2015 р.); Підкомітету з питань міжнародної економічної політики Комітету з питань економічної політики Верховної Ради України (довідка № 5-15/69 від 02.12.2012 р.); Комітету Верховної Ради України з питань європейської інтеграції (довідка від 26.09.2014 р.).

Низка наукових положень дисертаційної роботи, які були отримані особисто автором, використовуються у процесі викладання нормативних дисциплін для студентів “Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана” (довідка від 24.09.2014 р.). Науково-методичні матеріали, висновки та пропозиції, розроблені та сформульовані в роботі, були використані у ході реалізації науково-дослідних тем (довідка № 1/172-а від 17.04.2012 р.), а також в процесі реструктуризації компанії “Експерт Холдинг” (довідка № 06-233 від 20.06.2014 р.).

Зв'язок дослідження з науковими програмами і темами

Дисертація виконана в межах науково-дослідної теми відділу міжнародних валютно-фінансових відносин Інституту світової економіки та міжнародних відносин НАН України “Посткризова трансформація світової фінансової системи” (номер державної реєстрації 0110U001983), результати досліджень автора використані при підготовці матеріалів щодо парадигми

фінансування інновацій та розробці рекомендацій щодо методики оцінки ефективності фінансування інноваційної діяльності глобальних корпорацій.

Зауваження та дискусійні положення дисертаційної роботи

1. Оскільки фінансові механізми інноваційної діяльності ТНК є предметом дисертаційного дослідження, бажано було б у роботі використати більш значний масив інформації щодо витрат провідних ТНК на НДДКР, зокрема, в динаміці за останні десять років. Це дозволило би виявити вплив макроекономічних параметрів наслідків світових фінансових криз на процеси фінансування інноваційної діяльності корпорацій як в галузевому, так і у регіональному аспектах.

2. Не можна у повній мірі погодитися з позицією автора щодо ролі використання фінансово-кредитних інструментів забезпечення інноваційної діяльності виключно на завершальній стадії інноваційного циклу. Хоча в роботі з теоретичних позицій ця теза достатньо аргументована, все ж таки в практиці сучасного фінансово-інноваційного менеджменту зустрічаються успішні приклади кредитування окремих операцій ТНК і на інших стадіях інноваційного процесу.

3. Оскільки протягом останнього десятиліття на світовому інноваційному ринку суттєво посилились позиції корпорацій країн БРІКС, насамперед китайських, варто було би більш ретельно дослідити особливості функціонування фінансових механізмів саме в цих компаніях.

4. Запропонована автором система фінансування інноваційної діяльності ТНК є конструктивною і важливою з практичної точки зору для аналізу джерел фінансування, проте, на жаль, в роботі не представлена структура джерел цього фінансування в контексті запропонованої моделі для провідних ТНК.

Загальний висновок про відповідність дисертації встановленим правилам і вимогам

Загалом вищенаведені зауваження не зменшують загальної позитивної оцінки та враження від дисертаційної роботи в цілому. Дисертаційна робота Вакуленко Євгенії Володимирівни виконана на належному науково-теоретичному і практичному рівні, а її автор Вакуленко Євгенія Володимирівна заслуговує присудження їй наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини.

Офіційний опонент

кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародних
економічних відносин Львівської
комерційної академії

Полякова Ю.В.